

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 5. Utrùm errans in fide ex ignorantia culpabili quòd oppositum
doceatur ab Ecclesia, sit formaliter hæreticus, & infidelis infidelitate
pennente habitum fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83614)

retur: qui enim Christum non agnoscit, nec ei credere se proficitur, non est hæreticus, sed infidelis, paganus scilicet, vel judæus.

ARTICULUS IV.

Utrum sit hæreticus ille, qui habet dubitationem in rebus fidei.

NOta. Dubitatio duplex esse potest, una scilicet negativa, & altera positiva. Dubitatio negativa est, quando intellectus apprehendens aliquam propositionem, circa illam nullum exercet actum, sed circa illam se habet merè negativè, neque assentiendo, neque dissentiendo. Dubitatio positiva est, cum intellectus positivè judicat propositionem, quam apprehendit, esse incertam, & de illa positivè dicit: Fortasse non est vera, sed falsa.

RESPONSIO I.

Qui deliberatè & positivè dubitat de veritate aliqua revelata, & ut tali ab Ecclesia sufficienter proposita, est formaliter hæreticus.

Prob. 1. Ex S. Thoma quaest. 10. art. 7. in O. Si dixerit, inquit, *tantum de fide dubitans, & veritatem fidei pro certo non supponens, sed argumentis experiri intendens; praevidetur peccat tanquam dubius in fide, & infidelis.*

1. Ratione: nam 1. ille est formaliter hæreticus, qui judicat auctoritatem Ecclesiae in proponendis veritatibus fidei esse fallibilem. Sed qui positivè dubitat de veritate revelata, & ut tali, ab Ecclesia sufficienter proposita, judicat Ecclesiam in proponendis veritatibus fidei auctoritatem fallibilem esse: nam veritatem revelatam, & ut talem, ab Ecclesia sufficienter propositam, judicat esse incertam; quod facere non potest, nisi judicando Ecclesiam falli posse in propositione veritatum fidei, proponendo scilicet aliqua tanquam revelata, quæ tamen revelata non sunt. Ergo, &c.

2. Ille est formaliter hæreticus, qui habet iudicium erroneum in materia fidei cum pertinacia. Sed qui positivè dubitat de veritate revelata, & ut tali, ab Ecclesia sufficienter proposita, habet iudicium erroneum in materia fidei cum pertinacia. 1. Habet iudicium erroneum in materia fidei: nam judicare incertam esse veritatem, quam Ecclesia sufficienter proponit, ut revelatam, errare est in materia fidei, cum omnis veritas, quam Ecclesia ut revelatam sufficienter proponit, sit certissima. 2. Pertinax est: nam sciens & prudens contradicit sensui Ecclesiae, quæ judicat firmissimè tenendam esse omnem veritatem, quam ut revelatam proponit fidelibus credendam. Ergo, &c.

Hinc etiam si quis eliciat assensum tantum opinativum circa veritatem revelatam, ut talem ab Ecclesia sufficienter propositam, est formaliter hæreticus, si assensus ejus est actu formidolosus: nam tunc positivè dubitat, & negat Ecclesiam infallibilitatem, ejusque sensui contradicit, judicando veritatem aliquam esse incertam, quam tamen Ecclesia ipsa certissimè tenendam esse judicat. At non est hæreticus, si assensus ejus est solum radicaliter formidolosus, quia tunc non dubitat actu, nec negat infallibilitatem Ecclesiae, quamvis eam non asserat; neque contradicit Ecclesiae sensui; non enim judicat veritatem ab Ecclesia propositam, esse indignam assensu firmissimo, quamvis tunc ei non adhareat firmissimè.

RESPONSIO II.

Qui de veritate aliqua revelata, & ut tali ab Ecclesia sufficienter proposita, dubitat negativè, hoc est, per meram suspensionem assensus, à voluntate imperatam propter rationes contrarium suadentes, est etiam formaliter hæreticus.

Prob. Nam talis non audet assentiri veritati ab Ecclesia propositæ, quia propter rationes contrarium suadentes timet, ne assentiendo illi, erret. Unde ad vitandum erroris periculum, imperat sibi suspensionem assensus. Ergo æquivalenter judicat rationes contrarium suadentes, tantum esse momenti, ut incertam reddant veritatem, quamvis ab Ecclesia proponatur, ut certè tenenda, tanquam à Deo revelata. Ergo æquivalenter judicat Ecclesiam esse fallibilem in materia fidei, & æquivalenter contradicit sensui Ecclesiae judicantis veritatem, quam proponit ut revelatam, assensu firmissimo tenendam esse propter auctoritatem divinam. Ergo tam est hæreticus, quam qui dubitat positivè: nam sive formaliter, sive æquivalenter judices Ecclesiam fallibilem esse in materia fidei; item sive formaliter, sive æquivalenter contradicas sensui Ecclesiae, perinde est in æstimatione morali in ordine ad incurrendam formalem hæresim, quia in utroque casu pertinaciter erratur contra fidem.

ARTICULUS V.

Utrum errans in fide ex ignorantia culpabili quod oppositum doceatur ab Ecclesia, sit formaliter hæreticus, & infidelis infidelitate pellente habitum fidei.

RESPONSIO I.

Non est formaliter hæreticus, qui errat in fide ex ignorantia culpabili, sive affectata, sive non affectata, quod oppositum doceatur ab Ecclesia.

Prob. Nam ille non est formaliter hæreticus, qui non errat in fide cum pertinacia, ut constat ex dictis Art. III. Sed qui errat in fide ex ignorantia, &c. non errat cum pertinacia. Ergo, &c.

Prob. min. Nam, ut etiam constat ex dictis eod. Articulo, illi omnes & soli errant in fide cum pertinacia, qui cognoscunt & advertunt se credere & opinari contra sensum Ecclesiae, proponentis aliquid ut revelatum, & fide divina tenendum. Sed qui errat in fide ex ignorantia, &c. non cognoscit, nec advertit se credere & opinari contra sensum Ecclesiae, proponentis aliquid ut revelatum, & fide divina tenendum. Ergo, &c.

Confirmatur. Quia ille nec est, nec potest esse contumax in materia fidei, qui habet voluntatem efficacem submittendi se auctoritati Ecclesiae, & credendi firmiter omnem veritatem revelatam, & ut talem ab Ecclesia sufficienter propositam; nam, ut Articulo citato dictum est, contumacia in materia fidei est voluntas deliberata & efficax contradicendi Ecclesiae, & dissentendi alicui veritati revelatae, quamvis ut tali sufficienter ab Ecclesia proposita. Sed qui errat in fide ex ignorantia culpabili, quod oppositum doceatur ab Ecclesia, habet voluntatem efficacem submittendi se auctoritati Ecclesiae, & firmiter credendi omnem veritatem revelatam, & ut talem ab Ecclesia sufficienter propositam: alioqui non erraret in fide ex ignorantia, quod oppositum doceatur ab Ecclesia, seu, quod idem est, non erraret in fide, quia ignorat oppositum doceri ab Ecclesia, & ignorantia non esset causa erroris illius. Ergo, &c.

Hoc autem argumentum tam valet pro eo qui errat ex ignorantia affectata, quam pro eo qui errat ex ignorantia non affectata: nam ignorantia affectata tam est causa erroris in eo qui errat ex ignorantia affectata, quam ignorantia non affectata est causa erroris in eo qui ignorat ex ignorantia non affectata.

RESPONSIO II.

Qui errat contra fidem ex ignorantia culpabili, sive affectata, sive non affectata, quod contrarium doceatur ab Ecclesia, non est infidelis infidelitate pellente habitum fidei.

Prob.

Prob. Habitus fidei non pellitur, nisi per infidelitatem propriam & simpliciter dictam. Sed qui errat contra fidem ex ignorantia, &c. non est infidelis infidelitate propriam & simpliciter dictam. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam infidelitas propriam & simpliciter dictam, est ea, qua rejicitur & contemnitur objectum formale fidei sufficienter propositum. Sed qui errat contra fidem ex ignorantia, &c. non est infidelis infidelitate rejiciente & contemnente objectum formale fidei sufficienter propositum. Ergo, &c. Major constat: nam infidelitas propriam & simpliciter dictam, est ea, quacum stare non potest actus fidei, quo veritas revelata creditur super omnia. At talis est sola infidelitas, qua rejicitur & contemnitur saltem in aliquo objectum formale fidei sufficienter propositum.

Prob. ergo min. Si is, qui errat contra fidem ex ignorantia culpabili, quod oppositum teneatur ab Ecclesia, contemnit in aliquo objectum formale fidei sufficienter propositum, certe contemnit in Articulo, contra quem errat. Sed hoc dici non potest: nam objectum formale fidei non est ei sufficienter propositum relatè ad hunc articulum. Ergo, &c. Præterea, ille non contemnit in aliquo objectum formale fidei sufficienter propositum, qui habet voluntatem efficacem, absolutam & universalem amplectendi objectum formale fidei, quoties erit sibi sufficienter propositum. Sed hanc voluntatem habet is, qui errat contra fidem ex ignorantia culpabili, etiam affectata, quod oppositum doceatur ab Ecclesia. Sed ex his

Confirm. Resp. Ille non est infidelis infidelitate pelente habitum fidei, qui in sensu composito sui erroris potest exercere actus fidei perfectæ, & credere super omnia propter revelationem divinam articulos fidei, sibi ad credendum sufficienter propositos: nam secundum legem Dei ordinariam, qui habet habitum fidei, tandiu retinet illum, quandiu nihil habet impossibile cum actu fidei perfectæ. Sed qui errat contra fidem ex ignorantia culpabili, etiam affectata, quod oppositum doceatur ab Ecclesia, potest in sensu composito, sui erroris exercere actus fidei divinæ, & credere super omnia alios fidei articulos, sibi ab Ecclesia sufficienter propositos: nam in sensu composito, sui erroris habet voluntatem efficacem, absolutam & generalem amplectendi veritates omnes revelatas, & ut tales sibi ab Ecclesia sufficienter propositas; cum habeat voluntatem efficacem, absolutam & generalem amplectendi objectum formale fidei, quoties sibi erit ab Ecclesia sufficienter propositum. Ergo, &c.

Obj. Ignorantia graviter culpabilis non excusat ab aliis peccatis: nam v.g. qui occidit hominem ex ignorantia graviter culpabili, reus est homicidii. Ergo nec excusat ab hæresi formali. *R. neg. conf.* Disparitas est, quia ad alia peccata requiritur & sufficit voluntarietas, quam non impedit ignorantia graviter culpabilis: nam ut actus legi repugnans, quæ talis, sit tibi voluntarius, necesse non est ut actu advertas te facere contra legem, sed satis est, si advertere possis & debeas. Ad hæresim verò, præter voluntarietatem requiritur pertinacia, quam impedit ignorantia, etiam graviter culpabilis, quod oppositum doceatur ab Ecclesia; quia ad pertinaciam requiritur actualis scientia & advertentia, qua qui errat contra fidem, actu scit & advertit se contradicere Ecclesie.

Dices 1. Qui errat contra fidem ex ignorantia culpabili quod oppositum doceatur ab Ecclesia, peccat contra præceptum fidei. Ergo est formaliter hæreticus. *R. dist. ant.* Peccat contra præceptum fidei, non adhibendo debitam diligentiam, ad sciendas veritates à Deo revelatas, & ut tales ab Ecclesia propositas. *C. ant.* Peccat contra præceptum fidei, rejiciendo & contemnendo auctoritatem Ecclesie, & objectum formale fidei sufficienter propositum, *N. ant. & conseq.* Nam ut quis sit formaliter hæreticus, requiritur ut in aliquo rejiciat & contemnat Ecclesie auctoritatem, & objectum formale fidei sufficienter propositum ad credendum.

Dices 2. Qui errat contra fidem ex ignorantia, &c. contemnit auctoritatem Dei revelantis, & Ecclesie,

Ergo est hæreticus. *R. dist. ant.* Contemnit auctoritatem Dei revelantis, & Ecclesie, non adhibendo sufficientem diligentiam, ne auctoritati Dei revelantis & Ecclesie contradicat, & ita non exhibendo debitam reverentiam Deo & Ecclesie, *C. ant.* Rejiciendo in aliquo objectum formale fidei, sibi ab Ecclesia sufficienter propositum, & sic formaliter vel saltem virtualiter Deo revelanti, aut Ecclesie revelationes divinas proponenti denegando infallibilitatem, *N. ant. & conseq.*

Itaque ut quis sit formaliter hæreticus, requiritur, ut rejiciat in aliquo objectum formale fidei, sibi ab Ecclesia sufficienter propositum, & sic virtualiter saltem Deo vel Ecclesie in materia fidei denegat infallibilitatem, quod non facit, qui errat contra fidem ex ignorantia culpabili, etiam affectata, quod oppositum ab Ecclesia doceatur: nam è contra ita actu affectus est erga Dei & Ecclesie auctoritatem, ut si articulus fidei, quem negat, ei ab Ecclesia sufficienter proponeretur ut revelatum, statim, errore deposito, illum amplecteretur, & firmissimè crederet propter revelationem sufficienter ab Ecclesia propositam. Unde actus, quo errat, & adheret falso articulo, nequidem est virtualis negatio infallibilitatis Dei aut Ecclesie, nec est omnino absolutus, sed hanc tacitam conditionem includit, modò oppositum non sit à Deo revelatum, & ut tale ab Ecclesia sufficienter propositum.

Dices 3. Qui errat contra fidem ex ignorantia affectata, quod oppositum doceatur ab Ecclesia, vult ignorare ex contemptu auctoritatis Ecclesie, tanquam fallibilis in rebus fidei. Sed qui contemnit auctoritatem Ecclesie, tanquam fallibilem in rebus fidei, est formaliter hæreticus. Ergo saltem ille est formaliter hæreticus, qui errat contra fidem ex ignorantia affectata, quod oppositum doceatur ab Ecclesia.

Ref. neg. maj. Imò vult ignorare, quia certò credit Ecclesiam esse in proponendis revelationibus infallibilem, & ita vult ignorare, quia reveretur auctoritatem Ecclesie in rebus fidei; & ita reveretur, ut si cognosceret oppositum ab ea doceri, statim veller judicio ejus se submittere, & sic cogere deponere opinionem suam, quam amat, & quam, spectatis solis rationibus naturalibus, veram judicat, cum hac tamen, ut jam dictum est, tacita conditione, nisi oppositum sit à Deo revelatum, & ut tale sufficienter ab Ecclesia propositum. Ex quo apparet illum nullo modo contemnere auctoritatem Ecclesie, tanquam errori obnoxiam in proponendis veritatibus fidei.

At inquit. Quid si errans contra fidem, ignorando quod oppositum doceatur ab Ecclesia, affectaret ignorare ex contemptu auctoritatis Ecclesie, tanquam fallibilis in rebus fidei? *R. 1.* Quòd non erraret contra fidem ex ignorantia, sed cum ignorantia, quod oppositum doceatur ab Ecclesia: nam tunc ignorantia non esset causa erroris ejus, nec esset ignorantia antecedens, sed merè concomitans: cum enim contemnat auctoritatem Ecclesie ut errori obnoxiam in rebus fidei, sublata ignorantia, & cognito sensu Ecclesie, adhuc permaneret in errore suo, & tandiu permaneret, quandiu retineret judicium illud, quo auctoritatem Ecclesie, ut fallibilem, parvipendit.

Resp. 2. Quòd esset formaliter hæreticus, non præcisè propter actum erroneum, quo negaret articulum fidei, ut talem ab Ecclesia sufficienter propositum, sed propter illud prævium judicium erroneum, quo contemneret auctoritatem Ecclesie, ut fallibilem in rebus fidei, ac proinde Ecclesie in rebus fidei infallibilitatem denegaret.

Dices 4. In aliis materiis peccatum commissum ex ignorantia graviter culpabili, est ejusdem speciei moralis, cum peccato commissio ex certa scientia. Ergo etiam in materia fidei. *R. neg. conseq.* Disparitas est, quia ad peccatum mortale hujus vel illius speciei moralis in aliis materiis, saltem ut plurimum sufficit actionis male voluntarietas, quam non impedit ignorantia graviter culpabilis. At verò ad hæresim, præter voluntarietatem actus, quæ ad peccatum mortale satis est, requiritur specialis notitia & advertentia revelationis divinæ, cui contradicatur, & sufficientis ejus propo-

propositionis; quia sine hac notitia & advertentia error contra fidem potest quidem esse graviter malus & culpabilis, at non potest esse formalis aut virtualis negatio pertinax infallibilitatis Dei revelantis, aut Ecclesiae revelationem divinam proponentis: quod tamen essentialiter requiritur ad haeresim.

Dices 5. Error contra fidem ex ignorantia culpabili sufficit ad paganisimum & judaismum. Ergo sufficit etiam ad haeresim. *R. dist. ant.* Error contra fidem ex ignorantia culpabili sufficit ad paganisimum & judaismum materialiter, *C. ant.* Ad paganisimum & judaismum formaliter, *N. ant.* & consequenter. Vel, si vis, dist. similiter conf. Ergo sufficit etiam ad haeresim materialiter, *C. conf.* Ad haeresim formaliter, *N. conf.* Duplex itaque distingui potest paganisimus (idem dic de judaismo) nempe paganisimus materialiter, & paganisimus formaliter.

Paganisimus formaliter consistit in infidelitate proprie dicta, & pellente habitum fidei, & est in eo, qui falsam idolorum religionem proficitur, quamvis vera religio sit ei sufficienter proposita, ut prudenter possit & debeat eam credere & amplecti, quam proinde rejicit & contemnit pertinaciter: unde ad paganisimum formaliter requiritur pertinacia in rejicienda & contemnenda vera religione, quamvis sufficienter proposita ad obligationem illam credendi & amplectendi.

Paganisimus materialiter consistit in errore culpabili, quo quis adhæret falsæ idolorum religioni, ex ignorantia culpabili veræ religionis, quæ scilicet non est ei sufficienter proposita, ut prudenter possit & debeat illam credere & amplecti, sed est sufficienter, ut debeat inquirere: quod cum non faciat, ignorat culpabiliter, & sic ex ignorantia culpabili adhæret falsæ idolorum religioni, sed sine pertinaci rejectione & contemptu veræ religionis, quæ non est ei sufficienter proposita, ut illam prudenter credat & amplectatur. Unde in paganismo materialiter, non est pertinacia, sine qua tamen non potest esse infidelitas proprie dicta, & cum habitu fidei impossibilis.

Similiter duplex distingui potest v. gr. Lutheranismus, nempe Lutheranismus materialiter, & Lutheranismus formaliter. Lutheranismus formaliter est infidelitas proprie dicta, & pellens habitum fidei, qua aliquis adhæret doctrinæ Lutheri, cum cognitione & advertentia, quod oppositum doceatur ab Ecclesia Romana, ipsi per motiva credibilitatis sufficienter proposita, ut Ecclesia vera, & consequenter ut infallibilis in docendis veritatibus revelatis, quam proinde prudenter potest & debet credere esse veram Ecclesiam, & in proponendis veritatibus fidei infallibilem. Unde talis est formaliter hæreticus, quia pertinaciter rejicit & contemnit veritates fidei, erroribus suis contrarias sibi ad obligationem credendi sufficienter propositas, & pertinaciter negat infallibilitatem & veritatem Ecclesiae Rom. sibi sufficienter propositæ ad obligationem credendi eam esse veram & infallibilem Ecclesiam.

Lutheranismus materialiter est error culpabilis, quo quis culpabiliter adhæret doctrinæ Lutheri ex ignorantia culpabili, quod Ecclesia Romana, quæ oppositum docet, sit vera Ecclesia, & consequenter infallibilis in veritatibus fidei proponendis; in quantum veritas & infallibilitas Ecclesiae Romanae non est ei sufficienter proposita per motiva credibilitatis, ut prudenter possit & debeat illas credere, sed solum ut prudenter possit & debeat de illis inquirere. Unde talis non est formaliter hæreticus, quia non rejicit veritates revelatas, ut tales sufficienter propositas ad obligationem credendi, sed solum sufficienter ad obligationem inquirendi; nec rejicit veritatem & infallibilitatem Ecclesiae Romanae, quas teneatur immediatè credere, sed solum de quibus teneatur immediatè inquirere; proindeque non habet pertinaciam ad formalem haeresim requisitam, & in eo sitam, quod quis rejiciat & contemnat veritates fidei, ut tales ad credendum sibi sufficienter propositas per auctoritatem Ecclesiae veræ & infallibilis, ut talis ad credendum sufficienter propositas per motiva credibilitatis, quam tamen esse veram & infallibilem Ecclesiam credere, eique ut tali

deferre non vult, & nolendo pertinaciter rejicit, & contemnit.

Ex his autem observa, in hæreticorum regionibus non deesse, præsertim inter rudes, vel juniores, qui errorem cum lacte hauserunt à parentibus, & ubi nulum est publicum veræ religionis exercitium; non deesse, inquam, qui excusentur ab haeresi formali, ac proinde & ab excommunicatione in foro conscientiarum, quia scilicet non desunt qui errent, quamvis culpabiliter, absque pertinacia ad haeresim formalem requisita, quia errant ex ignorantia, quamvis culpabili, quod Ecclesia Romana, cui contradicunt, sit vera & infallibilis Ecclesia, eò quod Ecclesia Romana non est illis sufficienter proposita, ut prudenter possint & debeat credere illam esse veram & infallibilem Ecclesiam, sed solum sufficienter, ut prudenter possint & debeat de ejus veritate & infallibilitate inquirere. Unde Ecclesiam Romanam esse veram & infallibilem Ecclesiam negant quidem culpabiliter, & negando, graviter peccant contra fidem, sed tamen negant absque pertinacia hæresis formalis constitutiva, qualis reperitur in iis omnibus, quibus Ecclesia Romana, ut vera & infallibilis Ecclesia, sufficienter proponitur ad obligationem credendi, & tamen nolunt credere.

Pauci porro sunt inter hæreticos, saltem eos, qui regiones incolunt, in quibus permittitur vel toleratur veræ religionis exercitium, pauci, inquam, sunt qui sic ab haeresi formali excusari possint, quia tot & tanta, tam clara & obvia sunt motiva credibilitatis pro vera Ecclesia, ut passim sese offerant, & vel invitis oculos perstringant. Unde hæreticis communiter veritas & auctoritas Ecclesiae Romanae sufficienter est proposita ad credendum; paucique censendi sunt esse, qui sine pertinacia, & consequenter sine formali hæresi Ecclesiam Romanam esse veram & infallibilem Ecclesiam agnoscere inficiuntur.

Dices denique 6. Quilibet actus de se graviter malus, charitati repugnat, eamque pellit, quamvis committatur ex ignorantia graviter culpabili. Ergo quilibet error culpabilis contra fidem, repugnat habitui fidei, illumque pellit, si is, qui errat, ex ignorantia graviter culpabili errat. *Resp. neg. consequenter.* Nam actus de se graviter malus, ex ignorantia graviter culpabili commissus, habet specialem aliquam repugnantiam cum habitu charitatis, quam non habet cum habitu fidei error contra fidem ex ignorantia graviter culpabili: nam in sensu composito actus de se graviter malus, ex ignorantia graviter culpabili commissus, non potest exerceri actus perfectæ dilectionis, propter quem tamen datur & conservatur habitus charitatis. At in sensu composito erroris contra fidem ex ignorantia graviter culpabili, exerceri possunt actus fidei etiam perfectæ circa alios articulos, circa quos non erratur.

Mirum itaque non est, quod habitus fidei, qui nobis datur ad exercendos actus perfectæ fidei, non pellatur per errorem contra fidem ex ignorantia graviter culpabili, & tamen habitus charitatis pellatur per quemlibet actum de se graviter malum, ex ignorantia graviter culpabili commissum: sicut etiam habitus fidei pellitur per quemlibet errorem contra fidem, conjunctum cum pertinacia, seu per quemlibet errorem contra fidem, conjunctum cum sufficienti scientia & advertentia, quod oppositum doceatur à vera Ecclesia: cum enim talis error sit saltem virtualiter negatio infallibilitatis Dei loquentis, vel Ecclesiae res fidei proponentis, & impossibilis sit cum voluntate absoluta & generali se submittere auctoritati divinæ sufficienter ad credendum propositæ, & ita sit impossibilis cum omni actu fidei perfectæ, reddit inutilem habitum fidei, & habet cum illo specialem repugnantiam, qualem habet omne peccatum mortale cum habitu charitatis.